

Nasiennictwo i odmianoznawstwo

NOWE ODMIANY ZIEMNIAKA 2020

NEW POTATO CULTIVARS 2020

dr inż. Tomasz Lenartowicz¹, dr inż. Magdalena Grudzińska²
dr inż. Tomasz Erlichowski³

¹Centralny Ośrodek Badania Odmian Roślin Uprawnych, 63-022 Słupia Wielka

²COBORU, Zakład Doświadczalny Oceny Odmian w Białogardzie

³Agrico Polska, sp. z o.o., e-mail: t.lenartowicz@coboru.pl

Streszczenie

SURMIA – b. wczesna jadalna, typ kulinarny AB-B, smak dobry. Bulwy duże do bardzo dużych, regularne, okrągłoowalne, oczka dość płytkie, skórka żółta, miąższ jasnożółty. Po ugotowaniu nie wykazuje dużej skłonności do ciemnienia miąższu. Dość podatna na wirus Y i zarzę. **WERBENA** – b. wczesna jadalna, typ B, smak dobry. Rekomendowana głównie do uprawy na bardzo wczesny zbiór. Bulwy średnie do dużych, regularne, okrągłoowalne, oczka bardzo płytkie, skórka gładka, żółta, miąższ jasnożółty. Bulwy surowe i po ugotowaniu nie ciemnieją. Odporna na wirus Y, dość podatna na zarzę. **LONGINA** – wczesna jadalna, jakościowa, głównie do produkcji frytek. Typ B-BC, smak dobry. Bulwy duże do średnich, bardzo regularne, owalne, oczka bardzo płytkie, skórka gładka, żółta, miąższ kremowy. Dość odporna na wirus Y i dość podatna na zarzę. **MILA** – średnio wczesna jadalna, typ BC, smak dobry. Bulwy średnie do dużych, regularne, oczka dość płytkie, skórka jasnobeżowa, miąższ żółty. Bulwy surowe i po ugotowaniu nie wykazują tendencji do ciemnienia. Daje duży plon ogólny. Średnio odporna na wirus Y i zarzę ziemniaka. **KOTWICA** – średnio wczesna skrobiowa (średnio 19,8%). Plenna. Bulwy średnie do dużych, podłużnoowalne, skórka i miąższ żółte. Wysoko odporna na wirus Y i średnio na zarzę.

Słowa kluczowe: charakterystyka odmian, ziemniak

Abstract

SURMIA – very early edible, culinary type AB-B, good taste. Tubers are large to enormous, regular, rounded, relatively shallow eyes, yellow skin, pale yellow flesh. After cooking, the flesh does not tend to darken. Quite susceptible to Y virus and late blight. **WERBENA** – very early edible, type B, good taste. Recommended mainly for cultivation for a very early harvest. Medium to large tubers, regular, rounded, very shallow eyes, smooth skin, yellow, light yellow flesh. The tuber flesh does not darken both raw and after cooking. Resistant to Y virus, quite susceptible to late blight. **LONGINA** – early edible, quality, mainly for french fries. Type B-BC, good taste. Tubers are large to medium, very regular, oval, very shallow eyes, smooth skin, yellow, creamy flesh. Quite resistant to Y virus and quite susceptible to late blight. **MILA** – medium early edible, type BC, good taste. Medium to large tubers, regular, fairly shallow eyes, light beige skin, yellow flesh. Raw and cooked tubers do not tend to darken. It gives a sizeable overall yield. Medium resistant to Y virus and late blight. **KOTWICA** – medium early starch (average 19.8%). Fertile. Medium to large tubers, elongated, yellow skin, and flesh. Highly resistant to virus Y and medium to late blight.

Keywords: potato, variety characteristics

Podstawowym warunkiem wprowadzenia odmiany ziemniaka na rynek nasienny jest jej wpisanie do krajowego rejestru (KR) w Polsce lub do Wspólnotowego Katalogu Odmian Roślin Rolniczych (CCA). Głównym kryterium rejestracji od-

mian, zarówno w Polsce, jak i za granicą, jest ich zadowalająca wartość gospodarcza, określana w ścisłych doświadczeniach polowych i badaniach laboratoryjnych. Na podstawie tych badań do praktyki rolniczej trafiają najbardziej wartościowe odmiany krajowe i

zagraniczne. Badania wartości gospodarczej (WGO) prowadzone są według specyficznej dla ziemniaka metodyki i kryteriów oceny. Dwu- lub trzyletnie doświadczenia urzędowe COBORU obejmują zarówno badania odrębności, wyrównania i trwałości (OWT), jak i polowe doświadczenia rejestrowe WGO prowadzone w zróżnicowanych warunkach środowiskowych kraju, a także uzupełniające badania laboratoryjne i testy odpornościowe.

27 stycznia 2020 r. krajowy rejestr został wzbogacony o pięć nowych odmian ziemniaka. Obecnie znajduje się w nim 101 odmian, w tym 65 krajowych. W grupie odmian jadalnych jest 15 bardzo wczesnych, 19 wczesnych, 27 średnio wczesnych i jedna średnio późna. Najpopularniejsze wśród polskich rolników odmiany to bardzo wczesne Lord i Denar, wczesne Vineta, Bellarosa i Gwiazda, średnio wczesne Tajfun i Satina oraz średnio późna Jelly. Wspólnotowy Katalog Odmian Roślin Rolniczych (CCA) z końcem 2019 r. liczył 1684 odmiany ziemniaka.

Cechy wyróżniające odmiany jadalne przeznaczone do bezpośredniej konsumpcji to smakowość, typ konsumpcyjny (A – sałatkowy, B – ogólnoużytkowy, C – mączysty), kształt bulw, głębokość oczek, gładkość skórki, barwa miąższu. Wśród odmian jadalnych 7 spełnia wymogi technologiczne do użytkowania przemysłowego na frytki. Nie-

kwestionowaną liderką na ten kierunek użytkowania surowca oraz pod względem powierzchni plantacji nasiennych jest odmiana Innovator (722 ha). Do produkcji chipsów z odmian wpisanych do KR najczęściej wykorzystuje się odmiany Lady Rosetta, Lady Claire oraz VR 808.

Głównym wyróżnikiem odmian skrobiowych jest wysokość plonu skrobi przy dużej jej koncentracji w bulwach. Najpopularniejszymi odmianami skrobiowymi w Polsce są krajowe Skawa (172 ha plantacji nasiennych) i Jubilat oraz niemiecka Zuzanna. W 2019 r. w produkcji nasiennej urzędowej kwalifikacji polowej poddanych było 187 oryginalnych odmian ziemniaka (w tym 113 z CCA), na powierzchni 6779 ha. Dla 22 odmian z KR nie było rozmnożeń sadzeniaków. W przypadku 13 odmian wpisanych do KR, w tym 12 krajowych, powierzchnia plantacji nasiennych nie przekroczyła 3 ha. Stąd dostępność sadzeniaków wielu krajowych odmian jest znikoma.

Warto w Międzynarodowym Roku Zdrowia Roślin 2020 zaznaczyć, że nasze odmiany cechują się wyższą odpornością na większość agrofagów, a z kolei zagraniczne wykazują nieznaczną przewagę, jeśli chodzi o smakowość oraz wyrównanie kształtu bulw.

Tabela 1

**Udział poszczególnych grup odmian ziemniaka
w krajowym rejestrze w 2020 r. (stan na 24 stycznia br.)**

Odmiany	Grupa wczesności					Razem		
	bardzo wczesne	wczesne	średnio wczesne	średnio późne	późne	krajowe	zagraniczne	
Jadalne	15	19	27	1	–	40	22	
Do przetwórstwa	1	5	5	1	–	1	11	
Skrobiowe	–	2	13	4	8	24	3	
Razem	liczba	16	26	45	6	8	65	36
	%	16	26	44	6	8	64	36

W ostatnich latach liczba odmian ziemniaka zgłaszanych i przyjmowanych do urzędowych badań spadała. Zagraniczne firmy hodowlano-nasienne ograniczyły dopływ informacji o odmianach poprzez niezgłaszanie ich do KR. W roku 2020 w urzędowych badaniach będzie uczestniczyć 36 odmian, wszystkie krajowe. Wśród nich w drugim

roku badań będzie odmiana o fioletowym miąższu, a także zgłoszona została odmiana o małych bulwach typu *baby potatoes*. Żadna odmiana w ciągu ostatnich 12 miesięcy nie została skreślona na wniosek hodowcy, dla jednej wygaś okres wpisu (Ingrid), dla trzech przedłużono okres wpisu o kolejne dziesięć lat (Altesse, Orchestra, Sagitta).

Należy wspomnieć, że w najbliższym czasie (marzec 2020) dyrektor COBORU podejmie decyzję w sprawie wpisania do KR 9 odmian ziemniaka o znaczeniu regionalnym (Aster, Ibis, Kolia, Lawina, Pierwiosnek, Ruta, Salto, Zebra, Żagiel), które będą w obrocie na terenie całego kraju. Odmiana regionalna (wprowadzana dla zachowania bioróżnorodności), zdefiniowana w art. 3 ust. 1 pkt 4 Ustawy o nasiennictwie, „*oznacza populację miejscową lub odmianę naturalnie przystosowaną do warunków lokalnych, zagrożoną postępującą z czasem utratą różnorodności genetycznej między populacjami i w obrębie populacji czy odmian tego samego gatunku lub zagrożoną ograniczeniem bazy genetycznej gatunku spowodowanym ingerencją człowieka lub zmianami warunków środowiskowych (erozja genetyczna) roślin rolniczych czy warzywnych*”.

Odmianę regionalną wpisuje się do KR **na wniosek zachowującego**, jeżeli:

- **ma znaczenie w tzw. regionie pochodzenia**, w którym była tradycyjnie uprawiana i do którego naturalnie się przystosowała;
- **jest odrębna, wyrównana i trwała** (OWT);
- **zachowujący nadał odmianie nazwę** odpowiadającą obowiązującym wymogom;
- **jest zachowywana w regionie pochodzenia**;
- **nie jest wpisana do KR albo wspólnotowego katalogu** jako odmiana inna niż regionalna albo amatorska;
- została **skreślona** z KR albo wspólnotowego katalogu co najmniej 2 lata przed dniem złożenia wniosku o jej wpis do KR lub dniem upływu okresu, w którym możliwy był obrót materiałem siewnym odmiany, tj. do 30 czerwca trzeciego roku po skreśleniu odmiany;
- **nie jest chroniona prawnie** na poziomie krajowym ani unijnym (włączając ochronę tymczasową).

Nowości odmianowe 2020

SURMIA – bardzo wczesna odmiana jadalna (HZ Zamarte) w typie konsumpcyjnym sałatkowym do ogólnoużytkowego (AB-B), o dobrym smaku. Pod względem tempa tubery-

zacji i plenności spośród odmian uczestniczących w PDO porównywalna z odmianą Denar. Bulwy duże do bardzo dużych, o regularnym kształcie, okrągłoovalne, o dość płtykich oczkach, żółtej skórce i jasnożółtym miąższu. Po ugotowaniu nawet po 24 godzinach nie wykazuje dużej skłonności do ciemnienia miąższu. Odporna na mątwika ziemniaczanego, dość podatna na wirus Y oraz na zarazę ziemniaka.

WERBENA – bardzo wczesna jadalna (HZ Zamarte) w typie konsumpcyjnym ogólnoużytkowym (B), o dobrym smaku. Cechuje się szybkim tempem tuberyzacji – po 40 dniach od pełni wschodów – i pod tym względem ustępuje tylko holenderskiej odmianie Riviera. Po zakończeniu wegetacji plon nie jest już tak wybitny, dlatego można ją rekomendować głównie do upraw na bardzo wczesny zbiór. Bulwy średnie do dużych, o regularnym kształcie, okrągłoovalne, o bardzo płtykich oczkach, gładkiej żółtej skórce i jasnożółtym miąższu. Bulwy surowe oraz po ugotowaniu nawet po 24 godzinach nie ciemnieją. Odporna na mątwika ziemniaczanego i na wirus Y, dość podatna na zarazę ziemniaka.

LONGINA – wczesna jadalna (HZ Zamarte), jakościowa, przeznaczona głównie do produkcji frytek. Wyniki dwuletnich doświadczeń specjalnych potwierdziły, że cechy takie jak współczynnik wydłużenia bulw, jednorodność miąższu oraz ciemnienie poudzierzeniowe ma bardzo zbliżone do odmian wzorcowych Innovator i Asterix. Typ konsumpcyjny ogólnoużytkowy do lekko mączystego (B-BC), smak dobry. Bulwy duże do średnich, o bardzo regularnym kształcie, owalne, o bardzo płtykich oczkach, gładkiej żółtej skórce i kremowym miąższu. Dość odporna na wirus Y i dość podatna na zarazę ziemniaka.

MILA – średnio wczesna jadalna w typie konsumpcyjnym ogólnoużytkowym lekko mączystym (BC), o dobrym smaku. Bulwy średnie do dużych, o regularnym kształcie i dość płtykich oczkach, skórka jasnobezowa, miąższ żółty. Bulwy zarówno surowe, jak i po ugotowaniu nie wykazują tendencji do ciemnienia. Daje duży plon ogólny. Odporna na mątwika ziemniaczanego, średnio odporna na wirus Y i zarazę ziemniaka. Przydatna do uprawy na terenie całego kraju. Była w latach 1980-2001 wpisana do KR. Obecnie

zachowującym odmianę jest GPR „Centrala nasienna” w Nidzicy.

KOTWICA – średnio wczesna odmiana skrobiowa (PMHZ Strzekęcino). Jej skrobiowość wynosi średnio 19,8% a plon skrobi w latach badań (2018-2019) był porównywalny

z plonem odmian Kaszub i Zuzanna. Plenna (duży plon ogólny). Bulwy średnie do dużych, podłużnoowalne, skórka i miąższ żółte. Cechuje się wysoką odpornością na wirus Y i średnią na zarazę ziemniaka.

Tabela 2

Charakterystyka odmian ziemniaka wpisanych do krajowego rejestru w roku 2020

Odmiana	Grupa wczesności	Użytkowanie	Plon ogólny bulw (dt/ha)	Zawartość skrobi (%)	Wielkość bulw skala 1-9
Surmia	bardzo wczesna	jadalna	194*/458	11,7	7-9
Werbena	bardzo wczesna	jadalna	220*/411	11,2	5-8
Longina	wczesna	na frytki	345	16,9	5-7
Mila	średnio wczesna	jadalna	429	16,0	5-8
Kotwica	średnio wczesna	skrobiowa	371	19,8	6-8

* zbiór po 40 dniach od pełni wschodów